

Handleiding

In 5 stappen
naar een beslissing
in het belang van
het kind

Vlaanderen
is jeugd

DEPARTEMENT
CULTUUR, JEUGD & MEDIA

vlaanderen.be/cjm

Volwassenen die beroepsmatig of vrijwillig met kinderen en jongeren werken, worden elke dag geconfronteerd met situaties waarin ze beslissingen in hun belang moeten nemen. Deze situaties kunnen je voor blok zetten. Er is vaak twijfel of de juiste beslissing genomen is.

Welke schoolkeuze is best voor een kind of jongere met autisme? Kies je voor uithuisplaatsing in een verontrustende situatie waar een jong kind bij betrokken is? Hoe ga je om met de mening van het kind of de jongere in een scheidingssituatie? Hoe ga je als jeugdwerker om met druggebruik bij jongeren in een jeugdhuis in een maatschappelijk kwetsbare buurt?

Herken je deze dilemma's? Dan is dit stappenplan belang van het kind iets voor jou! Het is een reflectietool die je begeleidt om een afweging te maken tussen verschillende elementen en perspectieven. Aan de slag gaan met dit stappenplan zorgt ervoor dat je beter begrijpt wat de noden en rechten van het betrokken kind of de betrokken jongere zijn. Kortom, je maakt betere beslissingen!

* In het stappenplan verwijzen we naar kinderen en jongeren. Hiermee bedoelen we personen jonger dan 18 jaar.

Inhoudsopgave

1	OVER HET STAPPENPLAN	4
	• Wie kan het stappenplan gebruiken?	5
	• Wanneer kan je het stappenplan gebruiken?	5
	• Waarom het stappenplan gebruiken?	6
2	BELANG VAN HET KIND	7
	• Wat is het belang van het kind?	7
	• Waarover gaat het belang van het kind?	8
	• Voor wie geldt het?	9
	• Door wie moet het gegarandeerd worden?	9
3	AAN DE SLAG MET HET STAPPENPLAN	10
	• Stap 1: De basisvoorwaarden	12
	• Stap 2: Het kind of de jongere betrekken	18
	• Stap 3: De situatie en de vraag	27
	• Stap 4: De analyse en de afweging	32
	• Stap 5: De beslissing	38

1 OVER HET STAPPENPLAN

Het stappenplan helpt om een kwaliteitsvolle **beslissing te nemen in het belang van het kind of de jongere in specifieke situaties.**

Het stappenplan:

- ondersteunt je om het belang van het kind of de jongere af te wegen tegenover belangen van andere betrokkenen bij het nemen van een beslissing;
- toont je de noodzaak om kinderen en jongeren te betrekken bij beslissingen die hen aanbelangen;
- is algemeen en kan dus toegepast worden op alle soorten thema's en binnen diverse werkingen en organisaties. Het stappenplan kan waar nodig worden aangepast om aan te sluiten bij jouw specifieke werking of organisatie;
- zet aan tot reflectie en dialoog en is geen checklist.

Wie kan het stappenplan gebruiken?

Het stappenplan is gemaakt voor **praktijkwerkers in Vlaanderen** in diverse professionele contexten (zoals jeugdhulp, onderwijs, jeugdwerk en justitie), voor het nemen van beslissingen waar een kind, een jongere of een kleine groep kinderen of jongeren (bv. broers en zussen, een klasgroep, een jongerengroep in een jeugdorganisatie) bij betrokken is. Het stappenplan is van toepassing op alle beslissingen met betrekking tot personen jonger dan 18 jaar.

Het stappenplan kan ook dienen als inspiratie voor beleidsmakers die werkzaam zijn binnen een lokale, regionale, Vlaamse, federale of internationale beleidscontext.

Wanneer kan je het stappenplan gebruiken?

Je neemt het belang van het kind in overweging bij **beslissingen of maatregelen die een invloed hebben op het leven van kinderen of jongeren**. Denk bijvoorbeeld aan schoolkeuze, woonomstandigheden, toegang tot voorzieningen (zoals een ziekenhuis) of vrijetijdsbesteding.

Het stappenplan wordt bij voorkeur doorgenomen voorafgaand aan elke vraag, situatie, handeling en actie. Dit neemt niet weg dat je ook na het nemen van een beslissing het stappenplan alsnog kan volgen om na te gaan waar je nog kan bijsturen. Na afloop van een genomen beslissing geeft het stappenplan dan weer aanleiding om grondig te evalueren en terug te blikken op de weg die je met kinderen en jongeren hebt afgelegd en hoe je, op basis van die ervaring, toekomstige beslissingen (anders) zou willen aanpakken. Zo kan je het stappenplan bijvoorbeeld inzetten tijdens supervisie- of intervisiemomenten met collega's of andere praktijkwerkers.

TIP

Hoe meer aandacht je hebt voor reflectie en voorbereiding voorafgaand aan het beslissingsproces, hoe groter de kans op een kwaliteitsvolle beslissing in het belang van het kind. Neem dus steeds voldoende tijd en ruimte om vooraf stil te staan bij de manier waarop je met de verschillende stappen aan de slag wil gaan.

Waarom het stappenplan gebruiken?

Als je het stappenplan gebruikt:

- werk je aan de realisatie van rechten van kinderen en jongeren.
- vermijd je willekeurige keuzes, die niet enkel vertrekken vanuit wat jij het beste vindt voor het kind of de jongere.
- neem je heel wat verschillende elementen die een rol spelen in het leven van kinderen en jongeren mee in rekening, en kijk je dus vaak veel breder naar hun leefwereld.
- krijg je directe input van het kind of de jongere en krijg je de kans om feedback te verzamelen over jouw werkwijze en eventuele vooronderstellingen die je hebt. Dit zorgt dat je jouw basishouding als praktijkwerker blijvend kritisch onder de loep neemt.
- denk je na over een duurzame en stabiele leef- en opvoedingssituatie van het kind of de jongere; vandaag, morgen en in de toekomst.

2 BELANG VAN HET KIND

Wat is het belang van het kind?

Het Kinderrechtenverdrag bepaalt in artikel 3 dat **de belangen van kinderen en jongeren** een **eerste overweging** vormen bij **alle maatregelen** die hen aanbelangen. Het belang van het kind is dus een recht en is niet vrijblijvend.

*“Bij **alle maatregelen** betreffende **kinderen**, ongeacht of deze worden genomen door openbare of particuliere instellingen voor maatschappelijk welzijn of door rechterlijke instanties, bestuurlijke autoriteiten of wetgevende lichamen, vormen de **belangen van het kind de eerste overweging.**”*

Art. 3, lid 1, Kinderrechtenverdrag

Waarover gaat het belang van het kind?

- Beslissingen in het belang van het kind kunnen gaan over **diverse zaken**. Waar gaat het kind naar school? Waar gaat het kind wonen: thuis bij de ouders of in een jeugdhulpvoorziening? Gaan we het kind informeren over de situatie van de ouder: waarover wel en niet?
- Het belang van het kind is een eerste overweging. Een overweging die je altijd meeneemt wanneer je werkt met kinderen en jongeren. Dit betekent dat je vertrekt **vanuit de leefwereld en het perspectief van het kind of de jongere**. Ook andere belangen worden meegenomen in de afweging, maar je geeft wel prioriteit aan de positie van het kind of de jongere.
- In dagdagelijkse situaties kan je het stappenplan gebruiken als een **houvast**. In sommige situaties zorg je er ook voor dat het formeel verankerd zit in je werkwijze of organisatiebeleid.

Voor wie geldt het?

Het belang van het kind is van toepassing op alle personen jonger dan 18 jaar. Het kan gaan over:

- een kind of een jongere (individueel)
- een groep kinderen en/of jongeren (bv. kinderen die wonen in hetzelfde gezin, jongeren in migratie)
- kinderen en/of jongeren algemeen (bv. kinderen in Vlaanderen)

Door wie moet het gegarandeerd worden?

Het belang van het kind moet worden toegepast door:

- overheden
- gerechtelijke en administratieve autoriteiten
- openbare instanties
- organisaties uit het maatschappelijk middenveld, private sector en praktijkwerkers die met en voor kinderen en jongeren werken

Ouders en opvoedingsverantwoordelijken worden niet expliciet vermeld in artikel 3 (lid 1). Het Kinderrechtenverdrag stelt dat het belang van het kind 'hun allereerste zorg' is (zie onder meer art. 9, 18 en 20 van het Kinderrechtenverdrag).

3 AAN DE SLAG MET HET STAPPENPLAN

Het stappenplan bevat **basisvoorwaarden en reflectievragen** om tot een kwaliteitsvolle beslissing te komen in het belang van het kind.

Het stappenplan omvat **vijf stappen** met telkens bijkomende vragen. De eerste stap verduidelijkt een aantal belangrijke basisvoorwaarden. Verder bestaat het stappenplan uit vier stappen **met bijhorende vragen**, die je voorafgaand aan elk beslissingsproces doorneemt. Het is noodzakelijk om alle stappen in de vooraf bepaalde volgorde te doorlopen. Je zal niet altijd het antwoord hebben op de vragen die voorliggen, of het antwoord op de vragen kan doorheen de tijd wijzigen. Indien je terugkeert naar een eerdere stap, dien je alle daaropvolgende stappen opnieuw te doorlopen.

De verschillende onderdelen van de het stappenplan zijn:

Stap 1: De basisvoorwaarden

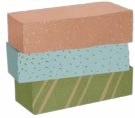
Stap 2: Het kind of de jongere betrekken

Stap 3: De situatie en de vraag

Stap 4: De analyse en de afweging

Stap 5: De beslissing

STAP 1

DE BASIS- VOORWAARDEN

Neem een **open en participatieve** basis-houding aan.

Voorzie **ervaren en authentieke** actoren.

Zorg voor een veilige en kindvriendelijke **omgeving**.

Maak **multidisciplinaire samenwerking** mogelijk.

Denk op voorhand na over **informatie-uitwisseling**.

Geef **prioriteit** aan processen met het kind of de jongere.

In 5 stappen naar een beslissing in het belang van het kind

STAP 2

HET KIND OF DE JONGERE BETREKKEN

Waarover moet een beslissing* genomen worden?

1

Is er informatie beschikbaar op maat van het kind of de jongere?

2

Weet je of en op welke manier het kind of de jongere betrokken wil worden?

3

Hoe zal je rekening houden met de context van het kind of de jongere?

STAP 3

DE SITUATIE EN DE VRAAG

4

Wat is de situatie? Wat is de mening van het kind of de jongere over de situatie?

5

Wie is er betrokken bij de situatie?

6

Is er informatie waarover je nog niet beschikt?

7

Waarover moet een beslissing* genomen worden?

STAP 4

DE ANALYSE EN DE AFWEGING

8

Wat is de impact van de beslissing op het leven en de rechten van het kind of de jongere?

9

Hoe kijken het kind of de jongere en de andere betrokkenen naar deze elementen? Komen hun standpunten overeen of zijn ze tegenstrijdig?

10

Weeg de verschillende elementen af en werk de beslissing uit. Heb aandacht voor de belangen en rechten van het kind of de jongere, en van andere betrokkenen. Het belang van het kind blijft hierbij wel een eerste overweging.

13

Beschrijf op welke manier het kind of de jongere (of een vertegenwoordiger) kan ingaan tegen de beslissing. Zorg voor aangepaste informatie op maat van het kind of de jongere.

12

Motiveer de beslissing en bespreek dit met het kind of de jongere. Hierbij bespreek je minstens de inhoud van de beslissing, hoe de afweging van de verschillende elementen is gebeurd en hoe de mening van het kind of de jongere is meegenomen.

11

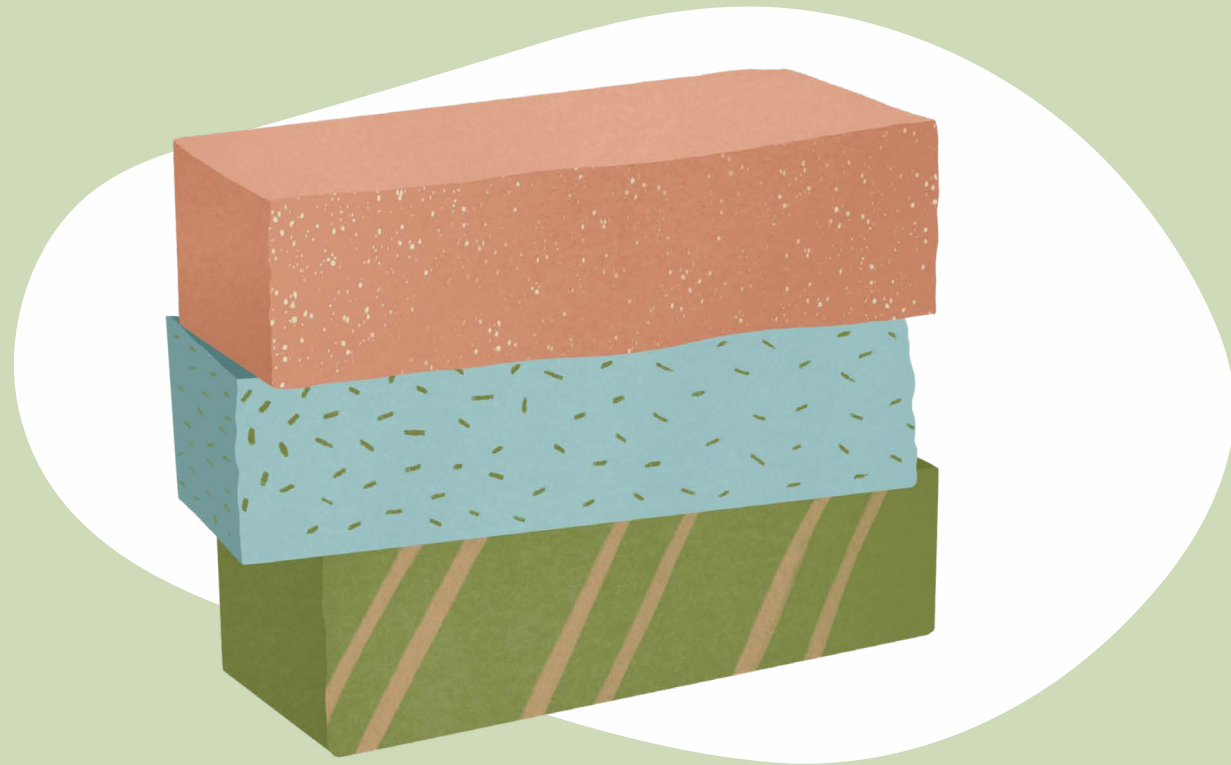
De specifieke omstandigheden van het kind of de jongere kunnen veranderen doorheen de tijd. Wanneer en op welke manier zal je de beslissing evalueren en bijsturen?

STAP 5

DE BESLISSING

* Dit kunnen ook meerdere beslissingen zijn.

STAP 1

DE BASISVOORWAARDEN

Stap 1

De basisvoorwaarden

Neem een open en participatieve basishouding aan

Alle kinderen en jongeren hebben het recht om hun **mening** te geven. Met die mening moet rekening gehouden worden. Kinderen en jongeren mogen dus **meepraten, meedenken en meedoen**, zowel thuis, op school, in de buurt als in procedures in de rechtbank. Dit vraagt een open en luisterende houding waarbij je samen met het kind of de jongere op zoek gaat naar oplossingen.

Voorzie ervaren en authentieke actoren

De beoordeling van noden en ervaringen van diverse kinderen en jongeren vereist de blik van een ervaren persoon. **Ervaring** hebben in het werken met kinderen of jongeren of kennis over kind- en ontwikkelingspsychologie en relevante humane en sociale wetenschappen, staan hierbij centraal.

Het proces vraagt daarnaast ook om **authenticiteit**, waarbij **vertrouwen en betrouwbaarheid** voorop staan.

AANDACHTSPUNTEN

- Voorzie specifieke trainingen en vormingen voor praktijkwerkers die rechtstreeks werken met kinderen en jongeren of die beslissingen nemen m.b.t. kinderen en jongeren.
- Wees flexibel in het werken met kinderen en jongeren. Misschien zijn bepaalde collega's meer vertrouwd of voelen ze zich meer comfortabel in het werken met jonge kinderen. Zorg dan dat er in jouw team mogelijkheid is om dit te bespreken en aan te pakken.
- Investeer voldoende in monitoring, feedback en evaluatie om zo de kennis over jouw eigen praktijk en beslissingen te verbeteren.

Zorg voor een veilige en kindvriendelijke omgeving

Voer beslissingsprocessen altijd uit in een kindvriendelijke en veilige omgeving. Dit betekent dat je de omgeving en de methodes afstemt op de capaciteiten van kinderen en jongeren. En dat je **voldoende tijd en ruimte** voorziet, zodat het kind of de jongere zich kan voorbereiden en de kans en zelfvertrouwen heeft om zich te uiten. Ook hou je best rekening met het feit dat verschillende kinderen en jongeren **andere noden** hebben wat betreft ondersteuning en methodes.

Maak multidisciplinaire samenwerking mogelijk

Het is noodzakelijk dat je eventuele gevolgen van elke mogelijke oplossing voor het kind of de jongere overweegt, rekening houdend met individuele karaktertrekken en voorgaande ervaringen. Dit vraagt naast een vertrouwensband met het kind of de jongere in kwestie ook een brede kijk op de levensomstandigheden van het kind of de jongere. Deze brede kijk op een situatie kan niet altijd door één persoon worden gegarandeerd en dus is het noodzakelijk om na te denken over hoe en wanneer er multidisciplinair samengewerkt kan worden opdat diverse perspectieven (bijvoorbeeld juridisch, psychologisch of pedagogisch) meegenomen worden. Dit is uiteraard niet in alle situaties mogelijk en vraagt tijd en inspanning.

De meeste beslissingen hebben zo'n grote impact op het leven van het kind of de jongere, dat je die beter niet alleen kan maken. Door het **'vierogenprincipe'** te hanteren zorg je er als praktijkwerker voor dat je bij elke maatregel of beslissing een tweede persoon (kind of jongere, ouder of opvoedingsverantwoordelijke of praktijkwerker) betreft, om mee naar het proces te kijken.

Als je het stappenplan volgt, gebeurt dit automatisch omdat je nagaat hoe je het kind of de jongere zal betrekken en meenemen doorheen de verschillende stappen.

Denk op voorhand na over informatie-uitwisseling

Bij maatregelen en beslissingen in het belang van het kind, waarbij je multidisciplinair en vanuit het 'vierogenprincipe' te werk gaat, zorg je dat de informatie-uitwisseling adequaat en correct verloopt. Er is regelgeving die bepaalt wie gebonden is door **beroepsgeheim of discretieplicht**. Sommige informatie is geheim en kan niet zomaar gedeeld worden. Welke informatie al dan niet aan bod kan komen tijdens het beslissingsproces, bespreek je bij voorkeur steeds op voorhand met het kind of de jongere.

REFLECTIE

Stel jezelf de volgende vragen:

- Heb ik beroepsgeheim of discretieplicht?
- Hoe ga ik om met mijn beroepsgeheim of discretieplicht in deze concrete situatie?
- Wat moet ik (al dan niet juridisch) in overweging nemen als ik tegen andere betrokkenen spreek over het kind of de jongere?
- Hoe zorg ik ervoor dat ik het vertrouwen van de het kind of de jongere niet schaad?

TIP

Steunpunt Mens en Samenleving (SAM) ondersteunt praktijkwerkers over hun beroepsgeheim of discretieplicht. Binnen het jeugdwerk bestaat er een akkoord integer en deontologisch handelen dat je ondersteunt bij vragen over het eigen handelen als jeugdwerker. Daarnaast ontwikkelde Uit De Marge een deontologische handleiding voor jeugdwelzijnswerkers. In de context van onderwijs zijn er ook bijzondere regels rond ambtsgeheim. Dit stappenplan is gericht op heel diverse sectoren. Indien jouw specifieke sector hier niet vermeld wordt, ga dan zelf op zoek naar de specifieke (juridische) regels die voor jou gelden en wie daarvoor ondersteuning kan bieden in jouw sector.

Geef prioriteit aan processen met kinderen en jongeren

Processen of procedures waar kinderen of jongeren bij betrokken zijn, moeten prioriteit krijgen en zo snel mogelijk afgerond worden. Een uitgestelde beslissing kan net een tegengesteld effect hebben op de ontwikkeling en het welzijn van het kind of de jongere. Een lange procedure betekent ook lang wachten voor een kind of jongere, wat vaak heel wat onzekerheid en onduidelijkheid met zich meebrengt. Het kan ervoor zorgen dat het kind of de jongere niet ten volle de kansen krijgt die positief zijn voor de ontwikkeling en ontplooiing.

STAP 2

HET KIND OF DE JONGERE BETREKKEN

Stap 2

Het kind of de jongere betrekken

Het Kinderrechtenverdrag vraagt dat je een kind of jongere betreft bij wat er in hun belang is. Het betrekken van kinderen en jongeren bij beslissingen die hen aanbelangen is een recht, formeel vastgelegd in onder meer artikel 12 van dit verdrag.

1. Is er informatie beschikbaar op maat van het kind of de jongere?

Zorg ervoor dat het kind of de jongere weet wat te verwachten van het traject, wat de situatie en de procedure zijn, welke rechten het kind of de jongere heeft, in welke mate je rekening zal houden met de mening van het kind of de jongere en welke klachtenmechanismen er bestaan. Bezorg het kind of de jongere voldoende aangepaste informatie en maak hierover duidelijke afspraken. Toegang tot de juiste informatie kan het kind of de jongere versterken en meer weerbaar maken. Het is daarom belangrijk dat je informatie rechtstreeks aan het kind of de jongere bezorgt.

AANDACHTSPUNTEN

- *Verstrek de informatie onmiddellijk of zo snel mogelijk.*
- *Hou rekening met het feit dat een kind of een jongere een andere tijdsperceptie heeft dan een volwassene. Het kind of de jongere kan zich overweldigd voelen door een grote hoeveelheid informatie. Het kan daarom nodig zijn dat je de informatie opsplitst en over een groter aantal kortere sessies verstrekt. Herhaal indien nodig de gegeven informatie bij een volgende gelegenheid.*
- *Het moet duidelijk zijn welke informatie vertrouwelijk is en wat je verplicht bent te delen met ouders of opvoedingsverantwoordelijken en andere betrokkenen. Ook deze informatie verschaf je onmiddellijk of zo snel mogelijk.*

Kinderen en jongeren hebben het recht om geïnformeerd te worden over hun rechten (art. 42, Kinderrechtenverdrag). Het recht op informatie is een voorwaarde voor de toegang tot en de effectiviteit van alle rechten van kinderen. Zonder adequate en aangepaste informatie over hun rechten kunnen zij geen weloverwogen beslissingen nemen of gepaste hulp krijgen.

De informatie op maat dient aangepast te zijn aan **de leeftijd, de maturiteit, de taal, het geslacht en de cultuur van het kind of de jongere.**

TIPS

- *Zorg dat algemene informatie wordt aangepast aan de specifieke situatie van het kind of de jongere.*
- *Geef het kind of de jongere alle nodige informatie, ook al is die misschien pas in een later stadium nuttig.*
- *Voorzie de informatie bij voorkeur in de taal die het kind of de jongere verkiest. Taal- en culturele barrières zijn een belangrijke belemmering voor heel wat kinderen en jongeren in de toegang tot hun rechten en procedures.*
- *Heb voldoende oog voor de omgeving waarin de informatie wordt voorzien. Waar vindt het gesprek plaats? Waar zit de informatieverstrekker in de ruimte? En het kind of de jongere? Wie is nog aanwezig?*
- *Probeer diverse methoden om informatie over te brengen. Denk daarbij bijvoorbeeld aan foto's, tekeningen, pictogrammen en video's. Heb aandacht voor het feit dat kinderen en jongeren van verschillende leeftijden en met verschillende kwetsbaarheden anders zullen reageren op verschillende vormen en methoden van communicatie.*

Om tot een kwaliteitsvolle beslissing in het belang van het kind te komen, is het essentieel om te informeren over:

- het recht van het kind of de jongere om deel te nemen aan het beoordelen van het belang van het kind;
- hoe de belangen zullen worden beoordeeld en door wie;
- hoe de mening van het kind of de jongere zal worden gehoord;
- hoeveel gewicht zal worden toegekend aan de mening van het kind of de jongere;
- welke andere factoren in aanmerking zullen worden genomen en welk gewicht daaraan zal worden toegekend;
- hoe het kind of de jongere kan worden ondersteund om te bepalen wat in zijn belang is;
- eventuele verplichtingen van andere actoren om informatie te verstrekken doorheen de verschillende stappen.

TIP

Doorloop het stappenplan samen met het kind of de jongere en vraag welke stappen nog niet duidelijk zijn. Herhaal het stappenplan op verschillende momenten.

2. Weet je of en op welke manier het kind of de jongere betrokken wil worden?

Vraag het kind of de jongere wat er nodig is als **ondersteuning** tijdens het beslissingsproces. Het kind of de jongere kan dit pas ten volle inschatten nadat er informatie op maat is doorgegeven ([zie vraag 1](#)). Bespreek op welke momenten **betrokkenheid** mogelijk is en wat de **impact** hiervan zal zijn. Voorzie voldoende ruimte bij elke stap van het stappenplan om af te stemmen en terug te koppelen naar het kind of de jongere. Misschien wil het kind of de jongere heel nauw betrokken zijn bij bepaalde stappen en bij andere net helemaal niet. Luister naar de zorgen van het kind of de jongere, neem dit serieus en maak geen beloftes die je niet kan waarmaken.

AANDACHTSPUNTEN

- *Waarborg de (fysieke, psychische en seksuele) integriteit van de betrokken kinderen en jongeren.*
- *Ook hier is het belangrijk dat je de grenzen van de vertrouwensrelatie aangeeft en je de geheimhoudingsplicht goed bespreekt. Het is belangrijk dat het kind of de jongere weet en begrijpt in welke mate je iets mag of moet onthullen over de informatie die je krijgt.*
- *In beslissingen van rechtbanken wordt het kind of de jongere bijgestaan door gepaste wettelijke vertegenwoordiging. Dit is vooral van belang in administratieve en gerechtelijke procedures waarin er een meningsverschil bestaat tussen het kind of de jongere en de andere betrokkenen in de beslissing. In dit geval stem je samen met de wettelijke vertegenwoordiging af hoe het kind of de jongere zal betrokken worden. Dit stem je ook af met het kind of de jongere zelf.*
- *Het kan een uitdaging zijn om (heel) jonge kinderen te betrekken doorheen het proces. Tracht samen met ouders, opvoedingsverantwoordelijken of wettelijke vertegenwoordiging op zoek te gaan naar creatieve en meer speelse manieren om ook (heel) jonge kinderen te betrekken.*

TIPS

- *Maak afspraken op gepaste tijdstippen, zodat de toegang tot andere rechten zoals onderwijs, vrije tijd en voedsel niet in het gedrang komen.*
- *Zorg ervoor dat het taalgebruik tijdens overlegmomenten wordt aangepast. Vermijd het gebruik van moeilijke afkortingen en tracht de informatie uit het gesprek te visualiseren. Maak gebruik van een tolk in de hoofdtaal van het kind of de jongere indien nodig.*
- *Zorg ervoor dat vertrouwelijkheid tegenover volwassenen steeds wordt gehandhaafd, in het bijzonder wanneer hun belangen tegenstrijdig zijn met die van het kind of de jongere.*
- *Tracht zoveel mogelijk de continuïteit van betrokkenen en contactpersonen te garanderen. Zorg voor een goede overdracht van informatie tussen actoren wanneer een overgang toch vereist is.*

3. Hoe zal je rekening houden met de context van het kind of de jongere?

Of anders gezegd: heb je oog voor de verschillende elementen die de identiteit van het kind of de jongere mee bepalen zoals geslacht, seksuele oriëntatie, huidskleur, etniciteit, nationaliteit, klasse, cultuur, religie, gezondheidssituatie, leeftijd en verblijfsstatuut?

Wanneer je het kind betreft, **hou je rekening met bestaande patronen van discriminatie** en ben je steeds inclusief. Ook tracht je opportuniteiten te realiseren voor kinderen en jongeren in kwetsbare situaties om deel te nemen aan gesprekken. Als praktijkwerker hou je rekening en ga je actief aan de slag met specifieke noden en eventuele drempels die kinderen en jongeren ervaren. Denk bijvoorbeeld aan armoede, geweld, een migratieachtergrond, genderidentiteit, minder mondig of taalvaardig zijn, opgroeien in jeugdhulp of als mantelzorger, mentale gezondheid of een handicap. Je zorgt ervoor dat iedereen de kans krijgt om deel te nemen aan het nemen van de beslissing, zonder discriminatie en met oog voor cultuursensitiviteit.

Neem voldoende voorzorgsmaatregelen om een zo gelijkwaardig mogelijk proces te garanderen voor elk kind of elke jongere. De bijzondere kwetsbaarheid van sommige kinderen en jongeren betekent dat zij het gevoel kunnen hebben dat zij niet weten wie zij kunnen vertrouwen, of waar zij hulp of betrouwbare informatie kunnen vinden. Omwille van negatieve ervaringen met uitsluitingsmechanismen is het vertrouwen in volwassenen vaak gering. Het **winnen van vertrouwen** en het **creëren van een veilige omgeving** is dus een belangrijke eerste stap. Voor het opbouwen van een vertrouwensband heb je **extra tijd, middelen** en de **juiste personen** nodig.

STAP 3

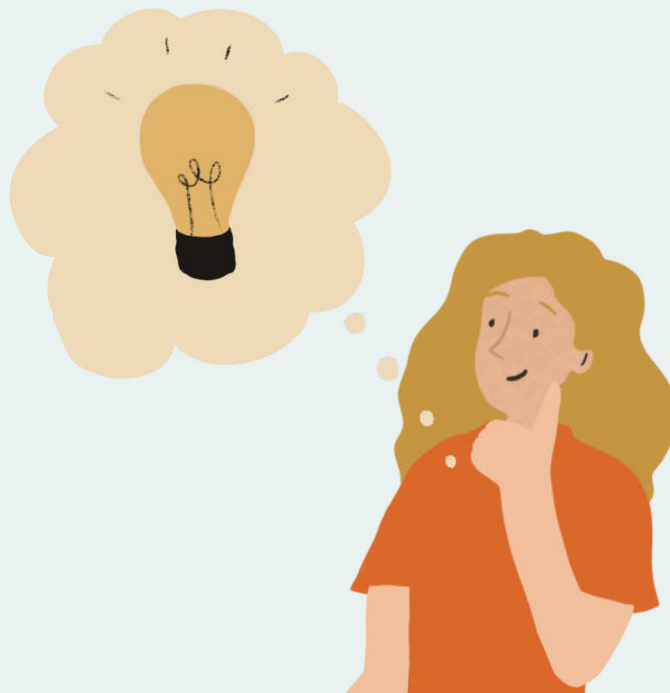
DE SITUATIE EN DE VRAAG

Stap 3

De situatie en de vraag

4. Wat is de situatie? Wat is de mening van het kind of de jongere over de situatie?

Zoals hierboven reeds aangehaald, hebben alle kinderen en jongeren het recht om vrij hun **mening te geven** over de situatie waarin ze zich bevinden en dient er met **die mening rekening gehouden worden**. Als tweede stap kijk je naar de situatie. Wat speelt er zich af? En eventueel: wat speelde er zich in het verleden af? Reeds in deze fase is het belangrijk om te weten of er al zicht is op hoe het kind of de jongere de situatie ervaart of evalueert. Werd dit reeds besproken met het kind of de jongere? Waarom wel? Waarom niet? Indien je het kind of de jongere nog niet gehoord hebt, voorzie dan een moment om dit samen te bespreken.

5. Wie is er betrokken bij de situatie?

Nadat er zicht is op de situatie en de mening van het kind of de jongere, wordt nagegaan wie er nog betrokken is bij de situatie in kwestie. Het kan gaan over volwassenen in het persoonlijke netwerk (bv. ouders, opvoedingsverantwoordelijken, familie en vrienden) of actoren die beroepsmatig of in vrijwillig verband met het kind of de jongere werken (bv. een hulpverlener, een leerkracht of een jeugdwerker). Deze stap is voltooid als er een lijst is gemaakt met de betrokkenen. Daarbij is het belangrijk om per betrokkene de reden van de betrokkenheid voldoende aan te geven.

AANDACHTSPUNTEN

- *Zorg ervoor dat je voldoende rekening houdt met belangrijke betrokkenen doorheen de volgende stappen van het stappenplan. Bedenk waarbij en wanneer je hen zal betrekken.*
- *De lijst van betrokkenen kan al gauw (te) groot worden. Baken de lijst af door de reden van betrokkenheid en hun belangen bij het realiseren van de rechten van het kind of de jongere te bepalen.*
- *Schat hierbij voldoende in hoe de betrokkenen door het kind of de jongere worden gepercipieerd.*
- *Sta in het bijzonder voldoende stil op welke manier je ouders of opvoedingsverantwoordelijken zal betrekken bij het beslissingsproces.*

6. Is er informatie waarover je nog niet beschikt?

Nu de situatie en de belangrijke betrokkenen in beeld zijn, is het belangrijk om de **beschikbare informatie te bekijken**. Welke informatie is er reeds beschikbaar? En over welke informatie beschik je nog niet? Hierbij is het van belang dat je **feiten** voldoende onderscheidt van **meningen**. Door stil te staan bij de ontbrekende feitelijke informatie, wordt net duidelijk of er misschien nog te veel ongekend is. Als de tijd het toelaat, zoek je de ontbrekende informatie. Vaak is dit echter niet mogelijk. In zo'n geval is het belangrijk dat je weet welke informatie nog onduidelijk is.

TIP

Breng in beeld welke vragen nog moeten verduidelijkt worden om een beslissing te kunnen maken.

7. Waarover moet een beslissing* genomen worden?

Vooraleer over te gaan naar de analyse en de afweging, is het belangrijk om scherp te krijgen **waarover wel en waarover niet beslist moet worden**. Het kan helpen een of meerdere korte en eenduidige vragen te formuleren. Zo bereik je tijdens de stap van analyse en afweging vanzelf de nodige diepgang. Zorg dat deze vraag of vragen duidelijk zijn voor het kind of de jongere maar ook voor andere betrokkenen.

AANDACHTSPUNTEN

- *Zorg ervoor dat je de vraag niet zo formuleert, dat het antwoord al duidelijk is. Vermijd sturende vragen.*
- *De vraag moet voldoende concreet zijn en moet betrekking hebben op het kind of de jongere en personen die bij de situatie betrokken zijn.*

* Dit kunnen ook meerdere beslissingen zijn.

STAP 4

DE ANALYSE EN DE AFWEGING

Stap 4

De analyse en de afweging

8. Wat is de impact van de beslissing op het leven en de rechten van het kind of de jongere?

In deze stap zal je bekijken in welke mate de beslissing een impact heeft op het leven van het kind of de jongere. Bij alle vragen ga je na hoe het kind of de jongere erover denkt. Welke impact zal dit volgens het kind of de jongere hebben op diens leven? En waarom?

TIP

Gebruik het invulrooster dat is toegevoegd aan het stappenplan om deze verschillende perspectieven in beeld te brengen.

De volgende 7 vragen komen altijd aan bod:

- 1 Zorg, bescherming en veiligheid:** op welke manier heeft de beslissing een impact op de zorg, bescherming en veiligheid van het kind of de jongere?
- 2 Identiteit:** welke rol spelen kenmerken van de identiteit van het kind of de jongere? (bv. seksualiteit, cultuur, religie, etc.) bij het nemen van de beslissing?
- 3 Gezin, familie en netwerk:** heeft de beslissing mogelijk een invloed op het behouden van familiale banden en in het bijzonder op het gezinsleven? Zo ja, welke familiale banden? En op welke manier worden deze beïnvloed? Is er een impact op het contact met andere belangrijke personen in het netwerk van het kind of de jongere?
- 4 Kwetsbaarheden:** hoe wordt er bij de beslissing rekening gehouden met mogelijke kwetsbaarheden (bv. een beperking, op straat leven, misbruik, etc.)?
- 5 Onderwijs:** heeft de beslissing een invloed op de toegang tot onderwijs?
- 6 Mentale gezondheid:** heeft de beslissing een impact op het emotioneel, psychologisch, fysiek en sociaal welbevinden van het kind of de jongere?
- 7 Vrije tijd:** op welke manier heeft de beslissing een impact op vrijetijdsactiviteiten en ontspanningsmogelijkheden van het kind of de jongere?

Zijn er nog vragen van belang? De vragen hierboven moeten minstens bij elke beslissing met betrekking tot kinderen of jongeren gesteld worden. Afhankelijk van de situatie zal je nog andere vragen moeten stellen met betrekking tot het leven van het kind of de jongere.

9. Hoe kijken het kind of de jongere en de andere betrokkenen naar deze elementen? Komen hun standpunten overeen of zijn ze tegenstrijdig?

Bij deze stap worden de verschillende argumenten vóór of tegen de beslissing of handeling in kaart gebracht. Zo krijg je inzicht in de perspectieven van het kind of de jongere en andere betrokkenen, zoals ouders en opvoedingsverantwoordelijken, maar ook praktijkwerkers en beleidsmakers. Dit maakt de keuze voor een bepaalde beslissing gestructureerd en beredeneerd. Bij deze vraag zorg je vooral dat je argumenten voor én tegen, zo volledig en accuraat mogelijk bijeenbrengt. Het afwegen van de elementen en het beargumenteren van de te nemen beslissing neem je pas op bij de volgende vraag.

TIP

Gebruik het invulrooster dat is toegevoegd aan het stappenplan om deze verschillende perspectieven in beeld te brengen. Het doel hiervan is om zo volledig mogelijk alle voor- en tegenargumenten visueel in beeld te krijgen.

AANDACHTSPUNTEN

- *Verwoord argumenten begrijpelijk en duidelijk en werk niet met losse woorden. Hoe duidelijker een argument, hoe duidelijker het wordt welk gewicht je er later aan toekent.*
- *Probeer in de argumenten zoveel mogelijk het onderscheid te maken tussen feitelijke argumenten en meningen.*

10. Weeg de verschillende elementen af en werk de beslissing uit. Heb hierbij aandacht voor de belangen en rechten van het kind of de jongere en van andere betrokkenen. Het belang van het kind blijft hierbij wel een eerste overweging.

Bij de vorige stap zijn de argumenten voor en tegen in beeld gebracht. Het is nu de bedoeling om op basis van die argumenten de afweging te maken. Controleer nog eens of je eventueel argumenten over het hoofd ziet. Bekijk het antwoord op [vraag 7](#) opnieuw: 'Waarover moet een beslissing genomen worden?'. Maak dat duidelijk en herhaal aan het kind of de jongere en de andere betrokkenen waarover de beslissing genomen moeten worden. Bekijk de lijst van argumenten en ga na welke mogelijke beslissingen hieruit kunnen voortkomen. Weeg elke mogelijke beslissing af en kijk steeds naar de mogelijke gevolgen voor het kind of de jongere. Ga ten slotte na welke argumenten de beslissing ondersteunen en of er dan bepaalde argumenten irrelevant worden.

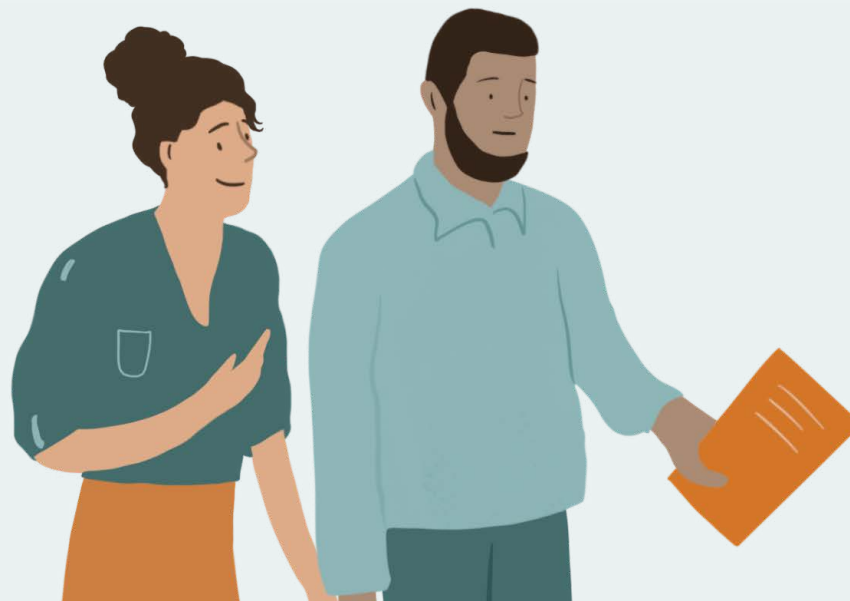
Zijn er nog meningsverschillen? Waarover en tussen wie? En welke vervolgstappen zijn er nog nodig om hier rekening mee te houden? Het zal niet altijd mogelijk zijn om op alle vlakken consensus te bereiken. Het is vooral belangrijk dat je alle perspectieven en stemmen (vanuit [vraag 9](#)) meeneemt tijdens het beslissingsproces. Zo zorg je ervoor dat in de besluitvorming alle stemmen een plek krijgen.

Heb je een beslissing genomen? Als finale toets ga je nogmaals na of de beslissing de best mogelijke uitkomst biedt voor het kind of de jongere. Concreet betekent dit dat er zo min mogelijk negatieve effecten van een beslissing zijn op het leven en de rechten van het kind of de jongere.

TIP

Wil je nagaan welke rechten er mogelijk in het gedrang komen door de beslissing? Bekijk dan nog eens de verschillende rechten uit het [Kinderrechtenverdrag](#).

DE BESLISSING

Stap 5

De beslissing

11. De specifieke omstandigheden van het kind of de jongere kunnen veranderen doorheen de tijd. Wanneer en op welke manier zal je de beslissing evalueren en bijsturen?

Een beslissing in het belang van het kind, houdt rekening met de specifieke omstandigheden op dat ogenblik voor het kind of de jongere. Deze omstandigheden zijn niet statisch en kunnen veranderen doorheen de tijd. Het is dus belangrijk om te bepalen wanneer en hoe je de beslissing zal evalueren en bijsturen. Het stappenplan dient in dit opzicht ook te worden opgevat als een proces dat steeds opnieuw plaatsvindt. Daarbij is het wel belangrijk dat je ook oog hebt voor continuïteit en dat de beslissing niet zo vaak verandert dat dit een negatieve impact heeft op het leven en de rechten van het kind of de jongere.

12. Motiveer de beslissing en bespreek dit met het kind of de jongere. Hierbij bespreek je minstens de inhoud van de beslissing, hoe de afweging van de verschillende elementen is gebeurd en hoe de mening van het kind of de jongere is meegenomen.

Bespreek rechtstreeks met het kind of de jongere welke beslissing is genomen. Het kind of de jongere, en in sommige gevallen de vertegenwoordiger, weet na dit gesprek welke factoren, elementen en omstandigheden de beslissing bepalen en wanneer de beslissing zal geëvalueerd of bijgestuurd worden.

Het is belangrijk dat je tijdens deze stap goed nagaat of het kind of de jongere de beslissing goed heeft begrepen. Dit kan je doen door te vragen aan het kind of de jongere om dit in eigen woorden te herhalen.

REFLECTIE

Mogelijke vragen die je kan stellen na de motivering van de beslissing:

- Ben je het eens met wat ik net zei?
- Is er iets in de beslissing waarmee je het niet eens bent? Zo ja, wat en waarom?
- Was er iets dat je verraste bij deze beslissing? Waarom?

13. Beschrijf op welke manier het kind of de jongere (of een vertegenwoordiger) kan ingaan tegen de beslissing. Zorg voor aangepaste informatie op maat van het kind of de jongere.

Je hebt de beslissing met het kind of de jongere besproken. Misschien is het kind of de jongere het nu al oneens met de genomen beslissing, maar het kan ook pas op een later moment duidelijk worden wat de werkelijke impact ervan is. Daarom is het belangrijk om als laatste stap te beschrijven op welke manier er tegen de beslissing kan worden ingegaan. Zijn er mechanismen voorzien die een herziening van of beroep tegen de beslissing mogelijk maken? Vaak heeft dit betrekking op gerechtelijke procedures. Toch is het zinvol om ook in andere contexten na te denken of er manieren zijn waarop het kind of de jongere kan ingaan tegen een beslissing. Je kan zicht krijgen op de mate waarin het kind of de jongere het eens is met de beslissing(en) door de reflectievragen bij [vraag 12](#) te stellen.

Voorzie ook informatie op maat over beroepsmogelijkheden en klachtenmechanismen en bespreek dit ook zoveel mogelijk rechtstreeks met het kind of de jongere.

TIP

Is er binnen jouw organisatie geen mogelijkheid om een procedure hiervoor te installeren? Zorg dan dat het kind of de jongere weet dat het steeds terecht kan bij [de Klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat](#).

Op 23 mei 2013 bracht het VN-Comité voor de Rechten van het Kind een Algemene Commentaar uit over het belang van het kind. Ter gelegenheid van de 25ste verjaardag van het Kinderrechtenverdrag (2014) organiseerde het Departement Cultuur, Jeugd en Media (DCJM) i.s.m. de FOD Justitie en de Franse Gemeenschap een Europese conferentie over het belang van het kind. In 2019 gaf DCJM de [Nederlandse vertaling van de Algemene Commentaar](#) uit. In datzelfde jaar ging het Kenniscentrum Kinderrechten (KeKi), in opdracht van DCJM, na hoe en op welke manier het belang van het kind wordt toegepast in de dagelijkse praktijk van praktijkwerkers in Vlaanderen. Dit stappenplan vormt het resultaat van dit traject en is beschikbaar via [de website van DCJM](#) en [de website van KeKi](#).

Het stappenplan is een praktijkgerichte vertaling van de Algemene Commentaar. Ook werden inzichten uit literatuur, onderzoek, andere tools over het belang van het kind en de methode van het moreel beraad geïntegreerd in het stappenplan.

In 2023 volgde een Engelse vertaling.

GING JE AAN DE SLAG MET HET STAPPENPLAN?

Laat ons dan zeker weten wat jouw ervaringen waren bij het gebruik van het stappenplan! Dat kan door een mail te sturen naar info@keki.be.

REFERENTIES

Council Of Europe (2016) *The best interests of the child – A dialogue between theory and practice*, Council of Europe Publishing, Strasbourg.

Council Of Europe (2018) *How to convey child-friendly information to children in migration: a handbook for frontline professionals*, Council of Europe Publishing, Strassbourg.

Departement Cultuur, Jeugd en Media, Verenigde Naties – Comité voor de Rechten van het Kind – [Algemene Commentaar nr. 14 \(2013\) van 29 mei 2013 op het recht van het kind om zijn of haar belang een eerste overweging te laten vormen \(art. 3, par. 1\)](#), 2019.

Kenniscentrum Kinderrechten vzw (2015 & 2016). *Beleidsparticipatie van kinderen en jongeren - Een reflectie-instrument voor beleidsmakers*.

Kenniscentrum Kinderrechten, *Belang van het Kind. Startpunt van een vertaling voor Vlaanderen*, Beleidsadvies op vraag van Departement Cultuur, Jeugd en Media – Vlaamse overheid, 2017-4.

Kenniscentrum Kinderrechten, *Belang van het Kind: aanzet tot concretisering naar een Vlaamse context*, Beleidsadvies op vraag van Departement Cultuur, Jeugd en Media – Vlaamse overheid, 2019-1

Lundy, L. (2019) Editorial - A Lexicon for Research on International Children's Rights in Troubled Times. *International Journal of Children's Rights*, 27, 595-601.

Lundy, L. (2007) Voice is not enough: conceptualising Article 12 of the United Nations Convention on the Rights of the Child, *British Educational Research Journal* 2007, 33(6), 927- 942.

Op De Beeck, H., Herbots, K., Lembrechts, S., Vlieghe, K. (2014) *Children's best interests between theory and practice. A discussion of commonly encountered tensions and possible solutions based on international best interests practices and policy strategies since 2014*, Kenniscentrum Kinderrechten, Gent.

United Nations Committee on the Rights of the Child (CRC Committee) (2013) *General comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration*, CRC/C/GC/14.

van Wijk, L., & Molewijk, A. C. (2009) Moreel beraad: leren van je eigen mores, *Sociale psychiatrie*, 28(91), 13-24.

COLOFON

Deze publicatie is een uitgave van het Departement Cultuur, Jeugd en Media.

OPDRACHTNEMER

Kenniscentrum Kinderrechten vzw (KeKi) –
Children's Rights Knowledge Centre

info@keki.be | www.keki.be

 www.facebook.com/KeKivzw

 twitter.com/kekivzw

AUTEUR

Ellen Van Vooren, coördinator Kenniscentrum Kinderrechten

EINDREDACTIE

Joost Van Haelst, Departement Cultuur, Jeugd en Media

MET DANK AAN

Leden van de werkgroep belang van het kind
(Departement Cultuur, Jeugd en Media, Departement Welzijn,
Volksgezondheid en Gezin, Kinderrechtencommissariaat,
Bataljong, Uit De Marge, Vlaamse Dienst Speelpleinwerk,
Goe Gespeeld!, Centrum Algemeen Welzijnswerk,
De Ambrassade), kinderrechtenexperten en de verschillende
deelnemers die een bijdrage leverden aan werkgroepen lokaal
beleid en jeugdhulp.

VORMGEVING

www.bloudruk.be

ILLUSTRATIES

Flore Deman

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Luc Delrue
Departement Cultuur, Jeugd en Media
Arenbergstraat 9
1000 Brussel

 jkp@vlaanderen.be

 <https://twitter.com/deptCJM>

 <https://www.facebook.com/deptCJM/>

WETTELIJK DEPOTNUMMER

D/2022/3241/340